

5. Педагогічна майстерність: підручник / [І.А.Зязюн. Л.В.Крамущенко. І.Ф.Кривоноста ін.] за ред. І.А.Зязюна. - 3-є вид., допов. і переробл. – К.:СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.

6. Поташник М.М. Педагогическоетворчество: проблемыразвития и опыт:пособие для учителя / М.М.Поташник. – К.: Рад.школа, 1988. – 187 с.

7. Спириин Л.Ф. Теория и технология решения педагогических задач /Л.Ф.Спириин. – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – 154 с.

УДК 378:78.373

Болгарський А. Г.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО РОБОТИ В ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІЙ ШКОЛІ

В статье рассматривается урок музыкального искусства как ключевая форма музыкального воспитания школьников. Освещены проблемы, которые возникают в связи с сокращением учебных часов на предметы художественно-эстетического цикла. Акцентирована важность возобновления традиций вокально-хорового воспитания учеников, их активизации во внеурочной и внешкольной деятельности. Определена роль возрастных и физиологических особенностей формирования вокально-хоровых навыков у школьников в условиях их заинтересованности в эстрадном пении.

Ключевые слова: *урок музыкального искусства, музыкально-эстетическое воспитание в школе, исторический аспект музыкального воспитания, вокально-хоровые навыки, манера пения, пение в разговорной манере, эстрадное пение, громкая музыка, восприятие музыки в наушниках.*

There is discussed the musical art lesson such a key form of scholars musical education in the article. There are covered the problems, which arise in connection with reduction of class periods on art esthetic cycle subjects. There is accented the importance of renewal the vocal and choral education traditions, pupils activation in extracurricular and out-of-school activities. There is defined the role of age and physiological features in shaping the vocal and choral skills of scholars.

Keywords: *music art lesson, musical-esthetic education in school, the historical aspect of musical education, vocal and choral skills, the singing manner, singing in a conversational manner, pop singing, loud music, the music perception in the headphones.*

В умовах переходу людства в третє тисячоліття і виходом його на новий рівень свідомості, перед суспільством першочерговим завданням стоїть питання: як виховати молодь з високою духовністю, з розумінням важливості засвоєння багатовікової мудрості, в першу чергу свого народу і світової культури. Сучасна соціокультурна ситуація характеризується вимогами суспільства в створені такої системи музичної освіти, яка б відповідала часу, спиралась на національні традиції для формування професійних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Разом з тим, згідно наказу МОН МС України №572 від 10.06.2011р. загальноосвітній заклад отримав право замінювати вивчення предметів «Музика» та «Образотворче мистецтво» на інтегрований курс «Мистецтво» (1 година на тиждень), що автоматично викреслює з навчально-виховного поля дітей обов'язкове спілкування з кожним із названих видів мистецтва та позбавляє учня можливості розвивати свій творчий потенціал.

Відсутність у запропонованих навчальних планах конкретної визначеності щодо уроків різних видів мистецтва (музика, живопис, хореографія), а також зменшення кількості годин до однієї години на тиждень суперечить ідеям усіх новітніх освітніх концепцій, зокрема аналогічного галузевого стандарту «Art» розвинених європейських країн, які

закликають активізувати естетичний вплив на дитину, оскільки саме у молодшому шкільному віці починається плідне формування духовної культури особистості.

На жаль через економічні труднощі в школах ліквідовано більшість гуртків, художніх колективів, обмежено кількість позакласних художніх заходів, так що урок музичного мистецтва часто є чи не єдиною можливістю цілеспрямованого художньо-естетичного виховання учнів. У цьому зв'язку доречно навести вислів видатного українського педагога В.Сухомлинського: «Вміння співати, грати, слухати і розуміти музику – одна з елементарних ознак естетичної культури, без цього неможливо уявити повноцінного виховання».

Зменшення вдвічі кількості годин на галузь «Мистецтво» безпосередньо відбуватиметься на якості художньо-естетичного розвитку дітей, зокрема, на формуванні вокально-хорової культури. Вокально-хорове мистецтво існувало з найдавніших часів, воно звучало у побуті, під час різних обрядів, у храмах. Так, арабський письменник Аль Масуді у своїх спогадах про відвідування наших земель особливо захоплено описував злагоджений спів, яким супроводжувалась відправа у храмах. За його свідченням, цей спів приголомшував віруючих та всіх, хто чув ці «вражаючі слух звуки» [1].

Основними осередками, що готували музично-грамотних хорових співаків, були церковні хори, приходські школи та школи, які існували при міських православних релігійно-громадських товариствах – братствах. «По всій землі руській – писав син Антіохійського патріарха Макарія – Павло Алепський, котрий супроводжував батька у його поїздки по Україні - ми помітили прекрасну рису, яка нас здивувала: всі вони, за винятком небагатьох, навіть більшість їх дружин і дочок, вони уміють читати і знають порядок церковних служб і церковні наспіви... У землях козаків всі діти вміють читати, навіть сироти» [2].

Братства відкривали школи, колегії, академії (в Острозі, Львові, Луцькі, Києві), де всебічна православна освіта поєднувалась з вивченням традиції богослужбового співу

«Щоб забезпечити у братській школі відповідний рівень науки співу та щоб у хорі була відповідна кількість співаків, потрібних для виконання багатоголосної музики, Львівське братство видавало різні інструкції, яких повинні були додержуватися учителі співу та диригенти братського хору» [3].

Аналізуючи сучасний стан музичного виховання в загальноосвітній школі, майбутній вчитель музичного мистецтва повинен враховувати музичні інтереси, естетичний смак, ціннісні орієнтації підростаючого покоління. Відомо, що зараз в музично-інформаційному просторі одним із головних складників субкультури молоді є поп-музика. Тому майбутній вчитель музичного мистецтва, враховуючи високий попит молоді до вокально-естрадного виконання, повинен продумати методiku її використання для формування сценічної культури як засобу комунікації з аудиторією та педагогічного впливу на школярів.

У навчальному процесі при постановці голосу в естрадній манері превалює метод «співу у мовній позиції», розроблений відомим американським педагогом С.Риггсом. Суть його – стабілізація гортані у нейтрально-мовній позиції (тобто під час співу гортань виконує функції, як під час розмови, незалежно від регістра і динаміки. Це, на думку автора, дозволяє при співі користуватися голосом також легко і комфортно, як і під час розмови. Таким чином, автор робить висновок, що при «співі у мовній позиції» голос функціонує найкращим образом і тому для вірного звуковідтворення «не слід спеціально працювати над диханням», достатньо розслабити зовнішні м'язи і привести «свою гортань в такий стан, при якому вона не буде рухатись» [4].

Крім того, на цю тему, пов'язану з теорією та методикою навчання естрадному співу, дослідницею Кліпп О.Я. була захищена дисертація на звання кандидата педагогічних наук, де автор підтверджує думку С.Риггса, про те що для постановки голосу в естрадній манері оптимальною умовою є «спів у мовній позиції», що обумовлює «оптимальний режим функціонування голосового апарату для виконавців цього жанру»^[5] Особливу небезпеку впровадження цієї методики викликає те, що вона розроблена для майбутніх вчителів музичного мистецтва, які повинні на уроках музичного мистецтва набути вміння природно поєднувати у співі вокальне і мовленнєве начала.

Активно використовується у практиці підготовки естрадних співаків методика, розроблена американською актрисою і театральним педагогом Кристін Линклейтер. Вона написала книгу «Звільнення голосу»¹, яка була переведена на багато іноземних мов.

Ця методика передбачає цілий ряд вправ, направлених на звільнення і загальну релаксацію, на усвідомлення процесу безконтрольного дихання для досягнення мети метода – «заставити інтелект формувати голос у прямому контакті з емоційними імпульсами...» [6]. Цікаво, що для стимуляції глибокого рефлекторного дихання автор використовує спеціально зроблені столи, за допомогою яких учень повинен висіти униз головою. Автор підкреслює про необхідність відмови від свідомого контролю за процесом дихання. На нашу думку, бездумне наслідування названим методикам, відсутність точних наукових даних про роботу голосового апарату в співі призведе до втрати вокально-хорових навичок.

Сучасний естрадний спів, на думку Ю.Є.Юцевича: «передбачає як найширше використання підсилювальних пристроїв (мікрофону), відкидає необхідність академічного вокального навчання, спираючись переважно на побутову манеру вокалізації, коли голосовий апарат функціонує на центральній ділянці діапазону, криком або хрипом компенсуючи акустично збіднені верхню та нижню ділянки діапазону... Відповідно діапазон «мікрофонних» солістів бідний на такі важливі акустичні якості, як висока співацька форманта, польотність, опора сила, кантілена тощо» [7].

Разом з тим світова вокальна практика, наукові дослідження в галузі співочого дихання доводять, що саме «дихання в співі є однією з основних у вокальному мистецтві і що вміння управляти співочим диханням обумовлює стабілізацію гортані у співі і є фактором, котрий забезпечує вірне звукоутворення [8].

Сьогодні багато говориться про необхідність відродження національної духовності. Але говорячи про духовність ми, на жаль, часто повторюємо традицію атеїстичних часів, вкладаючи в це поняття все те, що пов'язане з творчим виявленням внутрішньої сутності людини, а саме літературу і мистецтво, філософську думку і науку взагалі, морально-етичні та естетичні цінності людства, відкидаючи те, що власне і становить сутність його одухотвореності, її одвічний зв'язок з Досконалістю, Творцем і Джерелом Любові-Богом, її релігійність та церковність. Сьогодні людський фактор сприймається в першу чергу через призму техногенних підходів, де духовно-ціннісна складова залишається на другому плані.

Інформаційні телекомунікаційні технології змінюють соціокультурні орієнтири і переваги: куди не кине людина свій погляд – на рекламу, слухаючи радіо, дивлячись телевізор, аналізуючи пресу, вона звикає до пасивного споглядання, до примітивізації емоційного життя, що призводить до «ерозії загальнолюдських цінностей і гуманістичних ідеалів» \Д.С. Ліхачов\.

І дійсно на думку соціологів, психологів молоде (підростаюче) покоління більш інформовано, вільне у своїх поглядах, оцінках до життєвих ситуацій, більш розкуте, настирливе. Але ці прагматичні якості підпорядковують його душу жорсткому режиму стандарту, де зникають такі важливі риси як вміння дивуватися, цікавитись, захоплюватись. Доктор педагогічних наук, музикознавець Г.Ципін вважає: «У мистецтві така молода людина відчуває себе не як в храмі, а як в комерційній організації» [9].

Бездумне наслідування таким, з дозволу сказати сучасним методичним новаціям, дають можливість з легкістю маніпулювати свідомістю учня і створює умови для руйнування етичних та естетичних норм, зняття різних табу. З цього приводу можна навести приклад з статті доктора психологічних наук І. Володіна «Музика диявола», де автор доводить висновки експертів, а саме: «пронизливий звук, надмірно гучний викликає згортання білка в сирому курячому яйці. Через три години воно виявилось «звареним в см'ятку... «Важкий метал» припиняє зростання рослин і може викликати їх загибель. Риба під впливом рок музики та у поєднанні зі спалахами світла загинула...

Семикласники після трьох годинного рок-концерту не змогли згадати таблицю множення і були дезорієнтовані у місті і часі, тобто мали ознаки порушення свідомості. Після концертів, де звучала музика у діапазонах від 80 до 20000 Гц, у слухачів, крім втрати пам'яті і слуху, виникали звукові контузії і опіки. Слух людини розрахований на гучність не більше 55 Дб, а при гучності до 120 Дб виникає незворотній процес зруйнування молекул,

клітин, та інших процесів у мозку... Після пів годинного перебування на дискотечі у підлітків порушується найбільш складні психічні функції - свідомість, інтелект, мислення і пам'ять, а емоції та бажання розгальмовуються.

Люди стають підвладними, збудженими, схильними до агресії, бунту, протесту. Відомий рок-музикант Д. Хендрікс в інтерв'ю журналу «Лайф» відмітив: «За допомогою музики ми доводимо людей до гіпнозу, до їх примітивного рівня... Знаходячи їх слабе місце, їм можна вбивати в голову все, що завгодно». У цьому контексті доречно згадати про сучасну тенденцію до слухання музики у навушниках. В університеті Лестера було проведено дослідження, за результатами якого визначено, що гучний звук викликає тимчасову глухоту через пошкодження нервових клітин у вусі (Доктор Мартін Хаманн (Dr. Martine Hamann)).

У древньому Китаї практикувалися тортури спеціальними звуками, що викликали розбрат діяльності внутрішніх органів і призводило до мученицької смерті. Таким чином, музика може цілеспрямовано змінювати стан емоцій, уявлення, мислення, відповідно впливаючи на його людську душу. Тому за той обмежений час, який виділяється для проведення занять з музичного мистецтва, вчитель може лише ознайомити з музичними еталонами, а засоби масової інформації заповнюють ефір легкою, примітивною, розважальною музикою, яка не потребує емоційних та розумових зусиль і сприймається учнями з радістю. За такою ситуацією у школі спрацьовує думка: «музика – це предмет для розваг».

Таким чином, розповсюдження комерційної продукції створює умови, коли дитина стає залежною від тих емоційних станів, які викликані тим чи іншим музичним «шедевром». Півсвідомо школяр починає ідентифікувати себе з ним, наслідує манеру співу, вивчає самостійно його репертуар, і, нарешті, копіює його зразки у повсякденному житті. Саме мета музичного шоу-бізнесу свідомо залучати, роботи залежним глядача від тої продукції, яку вони пропагують по численним музичним каналам, радіостанціям, заробляючи гроші на своїх штучних музичних проектах.

Отже, повернення уроків музики і образотворчого мистецтва в галузь «Мистецтво», сприяють досягненню рівноваги між інтелектуальним та емоційним розвитком школярів, що особливо важливо в наш час, коли від дитини вимагається засвоєння величезного обсягу наукових знань. Цілеспрямований розвиток в учнів естетичних орієнтирів, обґрунтованої методики оберігає їх від руйнівного впливу масової шоу-індустрії; крім того, уроки музики та хореографії забезпечують психологічну розрядку, зняття перенапруження, перевантаження, перевтоми, сприяють збереженню здоров'я дітей.

На жаль, не всі розуміють, що вирішення цієї проблеми полягає у необхідності формування національної свідомості, повернення до традицій своїх предків і переосмислення культурних цінностей з позиції «нового часу». У цьому зв'язку важливо пам'ятати український вислів «пісня – оберіг душі». Як відомо, все найкраще в мистецтві одержано в спадщину від предків, бо «без історичної пам'яті – не має традицій, без традицій – не має культури, без культури – не має виховання, без духовності – не має особистості, без особистості – не має народу» [10].

Ось чому повернення до джерел нашої духовності – історії, до народних традицій, звичаїв є першочерговим завданням. Відомий український філософ, просвітник, поет, музикант Г.Сковорода вважав, що: «Кожний повинен знати свій народ і в народі пізнати себе».

Таким чином, коли людина не дотримується принципів духовності, вона лишається животворної благодаті Господа, а через неправильне спрямування своєї волі наступає небезпека полонення душі пристрастями і різними тілесними бажаннями. «Коли в душі нічого здорового, – підкреслює святий Іоанн Златоуст – вона, є мрець... Якщо вона не турбується про добродієність, але грабує і творить беззаконня, то як я можу сказати, що в тебе жива душа? Тому що ти ходиш? Ходять і безсловесні тварі. Тому що ти їси, споживаєш і п'єш? Це роблять і тварини. Може тому що ти прямо тримаєшся на ногах? Звідки зрозуміло, що ти –людиноподібна тварина» [11].

Про тенденцію поводитися молодій людині по звичаю свідчать дані американського вченого проф. Томаса Васса, який вивчав вплив морального релятивізму і психології на духовний стан американського суспільства протягом багатьох років. За цей час кількість дітей, що утримуються державою, збільшилося на триста відсотків. Число самогубств юнаків, дівчаток та дітей, молодших двадцяти років, збільшилося у десять раз. Кількість великих злочинів у п'ять разів. Американські політологи вважають, що високий рівень злочинності є тою ціною, яку суспільство платить за демократію. Тому позбавлення людини духовних орієнтирів дає можливість з легкістю маніпулювати його свідомістю, що створює умови для руйнування етичних та естетичних норм, зняття різних табу. Вирішення цієї проблеми лежить лише через повернення людей до вітчизняної культури, що допоможе викувати душевні хвороби. А як відомо, в здоровому дусі буде і здорове тіло.

Таким чином, поновлення національних традицій вокально-хорового виховання учнів на уроках музичного мистецтва, їх активізації у позаурочній та позашкільній діяльності сприяє формуванню у дітей різного віку цілісної картини світу, поліпшенню морального стану суспільства, піднесенню емоційно-естетичної культури підростаючого покоління.

Література

1. Бражников М. Древнерусская музыка. – М.: Музыка, 1972. – С.142.
2. Труды Киевской духовной академии в 2-х т. – К., 1897. – Т.1. – С.2.
3. Козицький П. Спів і музика в Київській академії за 300 років існування. – К., 1971. – С.30-31.
4. Риггс С. Как стать звездой/ Сост. Guntar Gollege, 2000. – С.68.
5. Клипп О.Я. Обучение эстраднему пению на музыкальных факультетах педагогических вузов (дисс... канд. пед. наук). – М., 2003. – С.6.
6. Линклэйтер К. Освобождение голоса / Пер. с англ. Л.В.Соловьевой. – М.: ГИТИС, 1993. – 176с.
7. Юцевич Ю.Є. Музыка. Словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – С.252.
8. Яковлева А.С. Искусство пения: Исследовательские очерки. Материалы. Статьи. – М.: Информбюро, 2007. – С. 3.
9. Цыпин Г.М. Музыкально-исполнительское искусство: Теория и практика. – СПб: Алетейя, 2001. – С.107.
10. Франк С.Л. Сочинения. – М.: Правда, 1990. – С. 401.
11. Митрополит Иерофей Вахос. Православная психотерапия. Сергиев Посад Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2004. – С.113.

УДК 378-057.87:37.035

Козир А. В., Кучменко Е. М.

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ – ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В статье рассматриваются процессы, связанные с поликультурной воспитанием студенческой молодежи, что позволит ей активно социализироваться, быть проводниками национальных и общечеловеческих ценностей в современном глобализованном мире.

Ключевые слова: поликультура, социализация, педагогика, воспитание, мировоззрение, глобализация.

The article examines the processes related to multicultural education students, which will allow her to actively socialize, to be agents of national and universal values in today's globalized world.

Keywords: polyculture, socialization, education, upbringing, outlook, globalization.

Цілями полікультурного виховання вважається формування толерантності, взаємобміну, навичок взаємодії, активної солідарності, порозуміння. Як пояснює Л. Кравченко,